

ЗАҢДЫ МӘТІНДІ ТАРАТУ
ФАКТОРЛАРЫНЫҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ
ФАКТОРЛАРЫ

- Соңғы кездері тілді оның мәдениетпен өзара әрекеттесуі тұрғысынан зерттеу өте өзекті болды. Лингвомәдени бағыттың дамуы мәдениет феноменін әлемдегі адам мен қоғам өмірінің нақты формасы ретінде түсінуге деген ұмтылыспен анықталады. Бұл әртүрлі мәдениеттерді түсіну және түсіну процесінде, олардың арасындағы байланыстар мен қарым-қатынастарды жүзеге асыруда делдал болып табылатын аударма.

- Мәдениетаралық коммуникация жағдайында кез келген мәтінді аудару факторларын қарау тіл мәдениетінің негізгі ерекшеліктерін, ана тілі және шет тілдерін әлеуметтік кодтау типін ескере отырып құрылады. Бұл тәсіл аударма проблемаларына, мысалы, заңды мәтінге қатысты практикалық мәселелерді шешудің жаңа көзқарасын анықтауға мүмкіндік береді. Осыған байланысты басым рөлді құқықтық нормалар, құқықтық терминология, сот-процессуалдық жүйелер туралы Әлеуметтік білімге ие болу ғана емес, сонымен бірге аудармашының жеке қасиеттері де атқарады, өйткені кез-келген мәтіннің аудармасы егемен ұлттық тілдердің өзара әрекеттесуін және сәйкесінше мәдени ұғымдарды қамтиды. Тиісті аудармаға қол жеткізу үшін суреттердің ерекшелігі мен байланыс жүргізілетін мәдениеттердің сол түрлерінің қызметіне байланысты бағдарламалар болуы керек.

- Мәдениеттердің өзара әрекеттесуі ұғымы жалпы/жеке элементтердің болуын және бір лингвомәдени қауымдастықты екіншісінен ажыратуға мүмкіндік беретін сәйкессіздіктер/сәйкестіктерді білдіреді. Заңды мәтінмен жұмыс істейтін кез – келген аудармашы ұзас талаптарын ескеруі керек-құқықтық құжаттың әдеттегі қабылдауын бұзбай, аударма тілінде сөйлейтіндердің тілдік әдеттері. Шет тілі мен аударма тілінің спикерлері арасындағы лингвистикалық-этникалық айырмашылықтар мәдени, тарихи және өзекті - оқиғалық сипатта болуы мүмкін.

- Көптілді коммуниканттар арасындағы ең толық байланыс аударма тілінде шет тіліндегі түпнұсқаға коммуникативті балама мәтінді құру арқылы, яғни оны аудару арқылы жүзеге асырылады. Мәтіндердің "коммуникативті эквиваленттілігі" ұғымы шетелдік материалды аудару механизмін түсіну үшін өте маңызды. Коммуникант үшін екі мәтін бірдей хабарламаның тең формасы ретінде әрекет етеді, олар функционалды және құрылымдық-семантикалық сәйкестендіруде тең. Заңды мәтінді аудару кезінде мұндай жеткіліктілікке қол жеткізу аудармашының өзі шет тілінде де, ана тілінде де "құқықтық сауаттылықты" меңгерген кезде ғана мүмкін болады. Заңнаманың негіздерін және әсіресе тиісті құқықтық терминологияны білу керек.

- Құқықтық аударма саласында, ең алдымен, мағынаның айқын мәдени компонентін қамтитын терминологиялық тіркестердің-фразеологиялық бірліктердің аудармасын қарастырған жөн. Балама аударманы жасау үшін аудармашы бұл бірліктерді білуі керек, өйткені мұндай тіркестердің мағынасы толығымен қайта түсіндірілген, сондықтан уәждеделмеген.

Занды аударма мысалын қолдана отырып, аударма тілінде шет тіліндегі түпнұсқаға коммуникативті балама болатын мәтін құру үшін мәтіннің шыққан елінің әлеуметтік-мәдени және саяси ерекшеліктерін білу қажет деп нақты айтуға болады. Аудармашы құжаттың мағынасын толық түсінбестен, құқықтық құжаттардың аудармасында сәйкессіздікке жол беруге болады. Занды аударманың мәтіні басқа құқықтық жүйе аясында қолданылатындығын және, демек, оған тән құқықтық тұжырымдамаларды қолданатындығын есте ұстаған жөн.

- Заң-бұл қоғамдағы жеке адамдар мен топтардың мінез-құлық ережелерінің жиынтығы, олар әркімге белгілі бір іс-қимыл нысанын белгілейді және Даулы мәселелерді шешу принциптерін қалыптастырады. Сондықтан заңды құжаттың аударма тілі тұтастай алғанда үш Шартқа сәйкес келуі керек: дәл, анық және сенімді болу.

Көптеген құжаттардың мәтіні қосымша қауымдастықтар тудырмайтын және құжаттың мәнінен алшақтамайтын тегіс және тыныш стильге ие болуы керек. Құқықтық нормаларды бейтарап баяндау құқықтық реттеудің тиімділігін арттырады.

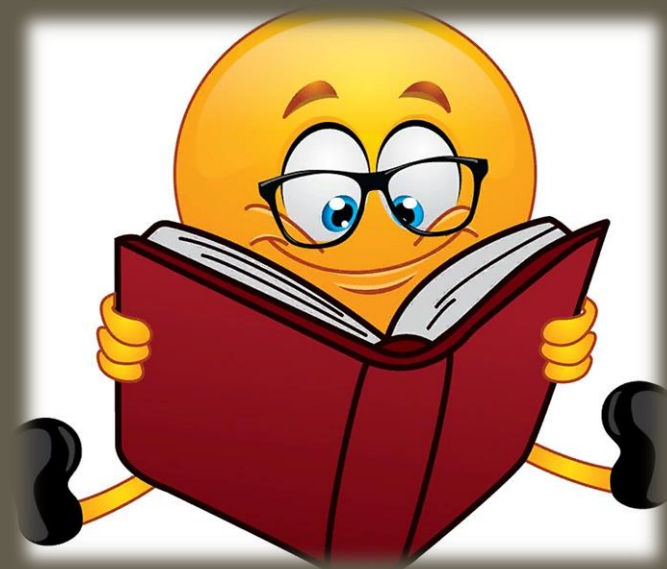
Заңды аударманың сапасы белгілі бір жолмен құқық қолдану тиімділігіне, нақты қатынастарды реттеу дәрежесіне әсер етеді.

- Құқықтық құжаттарды аударуға арналған құралдар аударма тілінің мәтінінде құқықтық терминологияның болуына, сөйлемнің құрылымына, шылаулар мен оқшау сөздердің болуына, шет тіліндегі мәтіннің лингвомәдени ерекшеліктеріне және т.б. байланысты әр түрлі және аралас болуы мүмкін.

Құқықтық құжаттардың ерекше сипаты оларды аударудың әртүрлі тілдік аспектілерін және қолданылатын аударма стратегияларын қарастыруды талап етеді. Заңды мәтіндерді аударудың грамматикалық ерекшеліктерін қарастырыңыз: қазіргі кездегі етістік формаларының, пассивті құрылымдардың, қажеттілік пен мүмкіндікті білдіретін модальды етістіктердің басым болуы, жеке және индикативті есімдіктердің болмауы, сандық сөздердің берілуі, латынизмдер мен клишелік формалардың қолданылуы

- Сондай-ақ, эмоционалды бояудың болмауы және заңды тұжырымдардың дәлдігі мен бірегейлігіне қол жеткізуге көмектесетін күрделі синтаксис туралы айту керек. Тілдің грамматикалық құрылымы айналадағы әлем қабылданатын және сипатталатын логикалық байланыстар жүйесін бейнелейтіндіктен, аударма процесі үшін грамматикалық құрылым негізінен семантикалық мазмұнның берілуін анықтайды. Заңды аударма жағдайында мәтіннің мазмұны тілдің грамматикалық құрылымына белгілі бір шектеулер қояды, оларды грамматикалық түрлендірулерді қолдану арқылы жеңуге болады. Мұндай әдістерге сөз тәртібін өзгерту, сөйлем құрылымын толығымен немесе ішінара өзгерту, сөйлеу бөліктері мен сөйлем мүшелерін ауыстыру, сөздерді қосу және төмендету бөлек қолданылуы мүмкін, бірақ бір сөйлемді аудару кезінде бірнеше амалдарды бір уақытта қолдануға болады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- 1. Кашкин В.Б. Введение в теорию коммуникации. Воронеж: Изд-во ВГТУ, 2000.
- 2. Латышев Л.К. Технология перевода. М., 2001.
- 3. Атабекова А.А. Иноязычные специальные концепты в межкультурной профессионально ориентированной коммуникации. М.:РУДН,2008. 191 с.
- 4. Правовая лингвистика // Электронный ресурс Интернет:
www.translations.gsl.ru.
- 5.<https://lingvotech.com/lingvokulturnye-factory-perevoda-yuridicheskogo-teksta>